

Rojî Kurd

(Hejmar:2)

Transkirîpe û wergerandin:

A. Meretowar

Abone:

Her biri için seneliği 18,
(Salê hejdeh qurîş e)
6 aylığı 9 kuruştur.
(Şeş mehak bi 9 qurîş e.)

Nüşhası 40 pare
(Qiymeta yekî be çil pare ye)

Dağıtım Merkezi:

Rojî Kurd idarehanesidir:
Bab-1 Ali de Ebusuud
Caddesinde Hukuk Matbaası

İlan

(Mülkiye tıbbından) mülkiyeden
Hayderizade Ahmet Bey, her
pazar günü sabahtan akşama
kadar Vezneciler'de Açıkbaş
Eczanesi'nde fukara Kürd
hastalarını parasız muayene ve
tedavi eyler.

Hekîm Heyderîzade Ehmed
Beg, hemû rojên yekşembê be
xurayî le eczexaneyê(Açıkbaş) le
Vezneciler kurdê nexweşekan
muayene dike we îlac deda.

Hekim:

Hayderizade Ahmet Bey

Îmtiyaz Sahibi/Ve sorumlu müdürü:

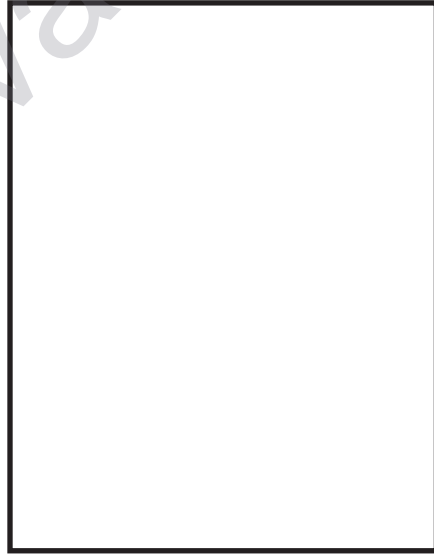
Abdulkerim

Tarîxê te'sîsî/xurre-ê Recep

(serê recebê)

1331

14 Şaban sene 1331/ Şimdilik ayda bir
neşr olunur. 6 Temmuz Sene 1329

Le gorekanî Kurdekan:
Şah Abdulkerim Xan Zend

Kürdlük İçin Bir Zîya-ı Azim(büyük bir ışık)

Kürdlük bugün bir önemli unsuru kaybetmekle bedbahttır.

Unsur, bu ay içinde, ölümünü haberverdikleri Bedirxanî Hüseyin Kenan Paşadır. Adı geçen merhumun Kürdler için beslediği fedakarlık ve sevgi duygusu onu hayatının son anına kadar takip etmiştir. Biz Hüseyin Kenan Paşanın kıymetini

ilan için bir şey söylemeyeceğiz.Yalnız Mensup olduğu Bedirxani ailesine değil, bütün Kürdlüğe beyan-ı taziye ederiz. (Merhumun hal tercümesiyle resmini gelecek sayıyı da yerleştireceğimizi okuyucularına duyurunuz)

Allah'ın geniş rahmeti üstüne olsun.

İLAN

Sermaye rîsale Rojî Kurd bale hemû kesê malûm bî ke zor bizane û weke me le muşteriyekan xoman ricaman weha ye ke bedelî Rojî Kurd le gel poste da zû bî zû bo man riwane bifermûn
Metbeê İctîhad / Midûrê mesûl:

Ebdilkerîm

Milletinize Karşı Vazifeniz (Kürd Aydın gençliğe)

Bu satırlarda Kürd gençliğine hitap etmek istiyorum. Muhatabım Kürd gençliğinin münevver/aydın kısmıdır. Yüksek tahsilini tamamlamış, veya Yüksek Okul sıralarında henüz tahsil ile meşgul olan aydın Kürd evlatları, aydın Kürd yiğitleridir.

Bugün milletimiz, çoğu daha İslam kavimleri gibi, yeniden dünyaya getirmeye muhtaçtır. Bu asra göre bir milletin, bir toplumun unsuru gibi varlığını koruyabilmesi için, birtakım sıfat ve şartlar lazımdır ki, bunların büyük bir kısmından bugün milletimiz mahrum bulunuyor. İşte sizin en büyük ve en mukaddes göreviniz, milletimizi bu vasıf ve şartlara sahip etmeğe çalışmaktır.

Bu vasıf ve şartları adiyen en az iki cümlede toplayabiliriz. Biri fikre, biri ekonomiye aittir. Bugün millî unsurunun hayatı her asırdan daha çok muhareze ile, müden temin ile ayakta durabilir. Fakat bu mu geçim alanında fikir ve ekonomi/iktisat silahıyla icra edilir. Fertleri bu silahlarla iyice donanmış olan milletler yaşarlar, ilerlerler, mutlu olurlar. Bu silahlardan mahrum olanlarsa şüphesiz daima yenilirler ve galiplerinin fikren ve ekonomik açıdan ribka-i esaretine düşerler. Sefil bir unsur gibi kalıp her türlü manevi ve maddi meziyetlerini kaybederler.

İşte bunun içindir ki, bu zamanda bir milletin kıymeti, kalıcı yetenekleri

ancak fertlerinin "keyfiyet"i ile ölçülür. Yani fertlerinin birer birer sahip olduğu fikri meziyetleri ve iktisadi kuvvete göre bir milli unsura kıymet verilir. Bu yönüyle her milletin akıl babaları, aydınları, duyarlılıkları her şeyden önce mensup oldukları fertlerini fikren ve iktisatça ve bu vaziyetin yerine getirilmesine fedakar bir şekilde gayret ederler

Bugün siz, Kürd aydınları herkesten daha iyi bilirsiniz ki, milletimizin fertleri bu fikri ve iktisadi meziyetleri de önemli bir derecede değildir. Kürd fertlerini "keyfiyetçe" yükseltmek için pekçok ve pek fedakar bir şekilde çalışmak lazımdır. Bu görev herkesten önce size düşer. Ve siz bu vazifeyi herkesten daha iyi yerine getirecek bir hal ve durumdasınız..

Bu görevi, memleketin ne kanunları, ne memurları, hatta milletimizin geleneklerine göre bir mümtaz (seçkin)sınıflar olarak bildiği velhasıl hiçbir kuvvet sizin kadar başarılıca yerine getiremezler.

Siz milletinize karşı bu mühim görevi yerine getirebilmek için, yurttan uzak olan medeni merkezlerde daimi yerleşip kalmak değil, aksine meydana geldiğiniz (doğduğunuz) yere geri dönüp sizin için pek saf olan o yerin samimi bölgesine, aydın bir fikirle yeniden dahil olmak mecburiyetindedesiniz.

Eğer siz o yerden daima uzak kalır, o aydınlatma görevinizi o yer dışında yerine getirmeye çalışırsanız, inanın ki mesainiz boşuna gider. Millet namına hiçbir faydalı meyve vermez. Milletiniz sizi, kendi aydın sınıfını, bir türlü kendisinden sayamaz. Sizi daima yabancı sayar. Sizin aydınlatma etkinliklerinizin o yerde hemen hiç tesiri olmaz.

Siz, şurasını daima hatırınızda bulundurunuz ki, bu yüzyılda yeni uyanmış milletler veya uyanmak üzere olanlar, aydın sınıfını daima sinesinde (bağrında) yaşatan, aydın sınıfı kendisiyle kucak kucağa olan milletlerdir. Bu milletlerin aydın sınıfı daima millet tabakaları arasında bulunur ve milletin felaket zamanında onunla beraber ilerler ve mutlu günlerinde yine onunla beraber terennüm eder. İşte siz, size döşen o milli görevi bu şekilde anlar ve öylece yerine getirmeye başlarsanız, o görevi tam bugünkü anlamıyla yerine getirmiş olursunuz. Ve inanınız ki bu şekilde Kürd milletini yeniden meydana getirirsiniz.

Siz Osmanlı gençlerini bu hususta taklit etmeyiniz. Onlar milli muhite asla inemediler. Ve millete daima uzaktan "bala(yüksek)"dan hitap ettiler. Milletin anlamayacağı fikirleri, onun anlamayacağı bir dille ona a?ylamak istediler. Milletin felaket zamanlarında, o millettten uzak olarak, dıştan "sinezanlık"ettiler. Onun için milleti hiç tanıyamadılar, millet de onları tanıyamadı. Onlara daima yabancı gözülle baktı. Bu durumun sonucu olarak Türk milleti yüzyıllarca aydın sınıfın aydınlanmasından, doğru yolu göstermesinden mahrum olarak yaşadı. Fikren, iktisatça düştükçe düştü. Siz bu hataya düşmemelisiniz. Türk milletinin bu felaketinden ders almalısınız.

Ana vatana geri dönünce, sizin en evvel çalışacağımız yan ilk tahsil, ayet, metin ve makul usuller üzerine tesir etmek ve ilk dalları mümkün olduğu kadar çoğaltmaktır. Bu konuda daha ilk adımda karşınıza çıkacak sorun, harflerin(alfabe)sorunu olacaktır. Bu sorunun çözümü o kadar basit değildir. Fakat bu sorunun çözümünde dahi mil-

letin en yetkin unsuru siz olacaksınız. Sorunun çözümü ve tavsiyesinde her çeşit şart ve koşuldan önce, fennin hükümlerini ve çabuk okuyup yazmayı öğrenmek konusunda, asrın gereklerini göz önüne alabilecek, hüküm ve kararını ona göre cesur bir şekilde verebilecek kuvvet, ancak siz aydınlardan meydana gelmiş mili kuvvettir.

İlk okulu gayet makul esaslar üzerinde tesis etmeye sınırsızca özen gösterin. "Pedagoji" biliminin eğitim ve öğretim konusundaki en yeni kuralları rehberiniz olsun. İyi biliniz ki bu yüzyılda ilkokuldan kastedilen, okuyup yazmayı öğrenmek değildir. Bununla beraber milletin çocuklarını iyi düşünmeye, iyi görmeye ve dolayısıyla doğru muhakeme etmeye ulaştırmaktır. Bugün asıl fikir eğitimi bu milletin tamamında bundan ibarettir. Eğer bu fikir eğitimine, ilkokul öğretmenlerini yetiştirmeye özen göstermeseniz, en mükemmel sandığınız ilkokullarınız, ancak okur yazar yetiştirirler. Fikir eğitiminde mahrum bu yarımıyamalak okuryazarların ise milli mücadele ve mücadelede zararları kör kara cahillerin zararından daha büyük, daha etkilidir.

Onun için siz, bir yandan ilkokul esaslarını kurmaya çalışırken, öte yandan iyi öğretmenler yetiştirecek mahiyette, birkaç mükemmel öğretmen okulu tesis etmeyi asla hatırdan çıkarmayınız.

Yeni neslinizi bu şekilde hazırlamaya başladığınız günde, milletinizin fertleri fikri meziyetçe "keyfiyet"ini yükseltmeye başlamış olursunuz. Böyle fertlerin oluşturacağı bir millet hukukunu hakkıyla takdir eder ve onun muhafaza ve savunma usullerini pek iyi keşfeder.

Milletimizin toprağa bağlı olduğunu iddia ediyorsunuz. Böyle olan bir milletin fertleri çiftçi ve hayvan yetiştirici olur. Ve toprak işinin bu iki esasa ayrılmış şubelerinden birinde geçimini sağlamaya çalışır. Bu geçim yolunda olanların iktisatça maddi durumlarının iyileşmesi diğer geçim yolunda bulunanlardan daha seri olur. Bu konuda bazı pratik yöntemler onlara gösterilse bunun faydasını derhal kendi ceplerinde, kendi somutça görecekları için ziraatta ıslahat ve yeniliğin derhal en birinci taraftarları olurlar.

İşte siz, milli muhite girip bu işlerle uğraşmak göreviyle sorumlusunuz ve bir milletin bugüne göre hakiki ilerlemesi, temelinde ancak bu yöntemlerle olur ve böyle demokratik esaslar üzerine kurulmuş olan ilerleme asla yeniliğe uğramaz ve daima çoğalır.

Eğer siz böyle yapmayıp da Osmanlı Türk gençleri gibi ana vatan dışında kalır, dışardan bir "bala" (yüksek) mevkinden millete hitap etmek isterseniz kendinize, milletin "seçkin aydın sınıf" süsünü vermek ve milletin hesabına da "aydın aristokrasisini" kurmak hayaline düşmüş olduğunuza herkes inanır. Milletinize diğer iki sınıf "aristokratlar" yetiştirmiyormuş gibi, sizi de üçüncü bela olmak üzere sayılmakla herkes haklı olur.

Gönlüm istiyor ki Kürd aydın gençliği kendi milletine karşı olan görevini bu zamanın gereklerine göre takdir etsin ve böylece onu pratikte gerçekleştirilmeye çalışabilin.

Bulgaristanlı Doğan

KÜRDLÜK VE MÜSLUMANLIK

İslamî geniş ailenin en önemli esaslarından birini Kürd milletinin oluşturmakta olduğu, gerek geçmişin gerek günümüzün gerçeğiyle sabittir. İslamiyete pek namlı hükümdarlar, emirler, bilgin ve şairler yetiştiren asıl bir milletin bin üç yüz senelik bir medeniyet devrindeki konumu, kendisiyle sürekli ilişki ve münasebette bulunan diğer İslami milletlerden aşağı değildir. Baş ve beynini kılıç ve kalemini İslamiyetin yükselmesine hizmetkar kılan Kürdlerin, Osmanlı ailesindeki tarihi konumları da, İslam tarihindeki konumlarından daha az parlak değildir. Bununla beraber bu millet özellikle son yüzyılda hem kendi evladı hem kendisini saran milletler tarafından çok terk edilmiş, pek unutulmuş pek ihmal edilmiş bir durumda kalmıştır. Arapça'da, Türkçe' de, Farsça'da bu kadar namlı şairler alimler yetiştiren bu millet, kendi diline daha az iltifat etmiş, dilin yükselmesi ve zenginleşmesindeki büyük etkisini araştırmaya gerek bile görmemiştir. İslamiyete hizmet, bu milletin yegane emelini oluşturduğu ve dindarlıkta diğer İslami milletler önünde adeta istisnai denilebilecek bir tarz ve tavırla bir duruş sergilediği için bütün milli varlığı sarf ve tahsis etmiştir. Şimdi yine aynı gayeye hizmet gerek.

Fakat artık anlaşılıyor ki yalnız eski yollardan gitmekle şimdiki yüzyılda ortak bir dinin yükselmesine hizmet için imkan yoktur. Her millet bağlı olduğu İslami aileyi güçlendirmek için en önce kendisini güçlendirmeye muhtaçtır. Bütün bireyleri güçsüz olan bir topluluğun

geneli elbette dermansız ve uygarlığın amansız mücadelesi sonucunda güçsüz ve inleyendir.

Batı uygarlığının İslami aileye akur bir şekilde musallat olması, bütün bu aile bireylerinin öncelikle kendilerini güçlendirerek ve sonra kardeşlik ve birlik yoluyla birbirine sarılıp bu güçlerini çoğaltarak durumlarını düzeltmeye girmesi ortaya çıkmıştır. Geçen yüzyıllarda İslam alemi pek sınırlı bir aydın sınıfın fikirsel yardımıyla kendisinden düşünce açısından aşağı olan Batı milletlerine müdafaa değil hatta galip olabiliyordu. Pek sınırlı olan bu yüksek tabaka için Arap dili üzerine yazı yazmak bu ihtiyacı yerine getirebiliyordu. Bu şekilde bütün milletlerin aydınları ve önderleri kendi dilleriyle ilgilenmeyi ikinci derecede tutarak bütün yüksek gayretlerini dini dilimiz olan Arapça'ya sarf ediyorlardı. Avrupa'da Latin Dili aynı görevi görüyordu. Hıristiyanlığı oluşturmuş çeşitli milletler kendi dilleriyle yazı yazmaya o kadar özen göstermiyorlardı. Fakat oradaki medeni gereksinimler sınırsız oldu. Artık yabancı olmak üzere bir tek dil ile bu ihtiyaçları yerine getirmeye imkan olmadığı kesinlikle anlaşıldı. Doğuda da aynı durum görünmeye başlıyor. Türkçe bile şimdiki durumunu toparlayıncaya kadar çok önemli tarihi değişiklikler ve yeniliklerden geçti. Türk hükümdarlarının Arapça veya Farsça'yı resmi dil olarak kabul ettikleri zamanlar olmuştur. Türkçe'nin doğrudan doğruya araştırma diline dahil olduğu tarihlerde bile bu dilin yabancı dillerin etkisine ne kadar uymuş olduğunu Osmanlı Edebiyatını araştırıp takip edenler bilir.

Demek ki Batıdaki uygarlığın olgunlaşması, Doğuda da henüz o dere-

ceye yetişmeyen bir görüşü, toplumsal ufukumuz da kabul görüyor. Bu da mecburi ve gerekli bir şeydir.

Günümüz uygarlığını oluşturan ve meydana getiren sonsuz işler ister istemez dillerde olgunlaşmalar ve dillerdeki olgunlaşmalar aracılığıyla milletlerde bir ışık ve zindelik ve hayat ortaya çıkarıyor. Bütün islami toplulukların mukaddes mülkün varisi olan islamiyetin muhafaza ve yükselmesi için şimdiki silahları- mızdır. Bu silah ise milletlere hayat ışığı bahşetmek, yani milletlerin aydınlık seviyelerini yükseltmek, islami kavimlerin köylerine varın- caya kadar her tarafına okul götürmek- tir. Bilim bu derece genişlik ve yer elde edince bilimleri ışıklı ruhların en küçük tabakalara telkin etmeye mecbur edince, dil sorununun görevi bir temel görev olmuş olur. Çünkü okumak yazmak bilmeyen cahillerin bir millet arasında kalkması ancak o milletin dilinde bir ders ve eğitim kurumlaşmasını mey- dana getirmekle mümkündür. Aksi halde o millet eksik gelişerek, toplumsal genel unsuru pek çok yönler açısından felçli hale getirir. Fakat burada amaç ve gaye çok açık bilinmek yanlış anlaşıl- malara meydan vermemek lazımdır. Milletlerin kendi dillerini öğrenmeleri ortak aile olan İslamiyetin birlik ve kuvvetini kurmaya hizmetçi olmalıdır. Yoksa dil sorunu milletler arasında ayrılığı ekecek meşru olmayan bir amaca araç edilirse selamet yerine felaket; kurtuluş yerine karışıklık; genel ve ortak karışıklık meydana getirir. Örneğin Doğunun bozulmaz geleneği dindarlıktır. Dil sorunu, bu eski geleneği, Doğunun bu eski kuvvet dayanağını zayıflığa çevirmemelidir. Dil eskiden beri sözünü ettiğimiz gücün yardımcı ve işareti olmalıdır. Kürd,

Kürdçe'yi okuyup yazınca dinini terk edemez. Zaten bizce şu açıkladığımız yüksek amaca fesat karıştırılmazsa, ister istemez en menfaatli sonuç elde edilir. Türkler dillerini devam etmekte(ted- vin) islamiyetten ayrıldılar mı? Acemlerin dili kendilerini islamiyete düşman mı etti? İslami milletler için yegane ilke, yegane kurtuluş önderi şudur: Öncelikle müslüman, sonra Arap, Türk, Kürd veya Acem ...

Türk bilmelidir ki Türkçe dil ve edebiyatı ileri götürerek Türk un- surunu manen yükseltmekle aynı zaman- da islamiyeti yükseltmiş olacak, islamiyeti yükseltecek yani yine kendine hizmet edecektir. Bunun gibi Arap ve Kürd de bu kesin gerçeği bilmelidir.

Mesele bu şekilde konu olunca Türk'ün Kürd'e, Kürd'ün Türk'e, Arap'ın Kürde, dil konusunda muhale- fet değil, yardım etmesi bir gereklilik, bir dini farız halini alır. Çünkü Kürd'ün dil açısından dil yüzünden toplumsal bakımdan ve uygarlık açısından yük- selmesiyle bütün islamiyet ve dolayısıy- la Türk, Arap ve diğerlerine de iyi olur. Sorunun bu şekli çözümlü ayrılığa değil, en meyveli ve feyizli bir yardımlaşmaya yol açar.

Dili derlemek hiçbir zaman frenk- lerin "nasyonalite" denilen milliyetçilik fikrini ortaya çıkarmak değildir. Milliyetçilik fikrini gütmek zaten şer'an men edilmiştir. Milli dilde ve dolayısıy- la islamiyette ayrılık meydana getirmek için değil, dili ortak bir duygu, ortak bir milleti içine alan islamiyeti yükseltmek için öğretmeliyiz. İslamiyet ne kadar çok dil ile korunur, müdafaa ve yayılırsa ve genelleştirilse o kadar ilerler. Şu halde Kürdler için diğer islami mil- letlerde olduğu gibi -program şudur-: Önce islam sonra Kürd, Kürdçe'yi

islamiyete hizmet edeceğinden dolayı yaymak ve genelleştirmek... Dindarlık duygusu aleminde meşhur olan Kürd milleti için bundan daha mukaddes ve yüce bir program düşünemiyoruz.

Babanzade İsmail Hakkı

İTTİHAD YOLU (BİRLİK YOLU)

Rojî Kurd mecmuası yazısını masamın üzerinde gören saygın ve aziz dostum birdenbire: Nedir bu mecmua? dedi. Ben "görü ve de livacya organ" yani Kürdlük hakkındaki toplumsal ve ırksal araştırmanın yayın organı dedim. Arkadaşım mecmuayı açtı, gözü bir makaleye ilişince: "Madem Türkçe değil, mademki Kürdçe'dir "ayrılık" gazetesini demektir dedi ve Rojî Kurd'ü masamın üzerine bıraktı. Bu bir olaydır, ki bence kaydetmeye ve dikkat edilmeye çok layıktır.

Bu yargı şekli çok sıradan ve geneldir. Buna pek teessüf ederim. Bu sahte felsefenin aydınları dahi içine almış olmasına çok yanarım.

Türkiye Osmanlı Avrupa'sının kaybolmasından sonra bile yine çeşitli unsurlardan oluşmuş büyük bir imparatorluk kalmaktadır. Bu unsurları birleştirmek veya hiç olmazsa birbirlerine yaklaştırmak umudu henüz kaybolmamıştır. Henüz iş işten geçmemiştir. Ben Türk, Kürd ad ve sıfatıyla değil Türkiye'nin hür ve özgür "bir vatandaşı" olmak sıfatıyla söylüyorum. Birliğin en

etkili çaresi bireyselliktir. Şüphesiz bu düşünce bir tanım bulacaktır. Yani hakihatin ta kendisi olduğu halde, bir yalancı dava görünecektir. İzah edeyim Allah insanları birleştirmek için bir birey olarak yaratmıştır. Ve Kuran 'da: "Onları kabileler ve şubeler halinde yarattık, ta ki birbirlerini tanıyalar"(İla ahiri ayeti anımsanmalıdır(sizi kabileler halinde yaratık ... ayeti hatırlanmalıdır.) demiştir. Bundan da açıkça anlaşılıyor ki unsurların arasında birbirlerini tanıma ve birbirine alışmanın tesis olması için her öge kendi doğal ve ırksal eğilimlerine serbest bir ortam ve bunları uygulama alanı bulmalıdır. Çeşitli unsurlardan oluşmuş imparatorluklarda bu unsurların birlik yolu tek bir dilin tek kanununun bir tek çeşit ve tarzda muamelelenin kullanılması ve uygulanması baştan sona kadar yanlıştır. Bundan iki yıl önce Gazi köyü (İttihat ve Terakki) kulübünde unsurların birliği hakkında bir konferans vermem istenmişti. Ben o zaman unsurların birliği, menfaatlerin birliğinden ibarettir demiştim. Bunu söylemekle Türkiye İmparatorluğunda birliğin nasıl meydana gelebileceğini söylemiş oldum. İki adamı birbirine sımsıkı bağlayınız; aynı ip bu iki adamı birbirine kısıvrak bağlasın. Diğer iki adamı da serbest, kendi istedikleri hareketlerinde serbest olarak yan yana koyunuz. Birbirine sımsıkı bağlı olan iki adam mı birbirine daha çok bağlıdır yoksa serbest olarak yan yana bulunan bu son iki adam mı? Bu soruya cevap vermek bile gereksizdir. İsviçre yirmi iki kanton*¹dan oluşmuştur. Her kanton, mülki ve adli idare bakımından tamamen bağımsızdır. Adliyece dedim: Örneğin Cenevre kan-

*Kanton: (İsviçre konfederasyonunu oluşturan devletlerden her birine Kanton denir. Yay. not.)

tonunda katiller idam edilmez. Yani idam cezası yoktur. On sene önce Lukeni adında bir anarşist, İtalya'da (Cenevre) Avusturya İmparatoriçesi Elizabet'i bir hançer darbesiyle öldürdü. Lukeni'nin idam edilmesini ve Büyük Avusturya Hükümetine, bir çarın ha çakmayı, merkezi hükümet olan Bern Hükümeti çok istedi. Fakat Cenevre Hükümeti, cevabında, madem ki cinayet Cenevre Cumhuriyeti toprağı üzerinde olmuştur, katilin cezası, Cenevre adli makamlarına göre verilecektir, dedi. Katili idam etmedi ve Avusturya'ya teslim etmekten de kaçındı.

Bizim bir ilimiz kadar olan bu "İsviçre" diğer deyişle "Helvetiya" hükümetini oluşturan küçük küçük cumhuriyetler, birbirine bağılı olmadığı ve müstakil olduğu oranda birbirine daha çok samimi bir bağılılık ile bağılı bulunur. İsviçre ırkça da çeşitli üç milletten oluşmuştur: Fransız, İtalyan, Alman. İsviçre vatandaşlarının dinleri de aynı din değildir: Protestanlar, Katolikler, Ortodokslar, Kalvanistler vardır.

Din ve ırk çeşitlilikleri, farklılıkları her memleket yerlisinin meyil ve yaratılışına göre idari ve adli yargılamaların özgürce yapılması sayesinde etkisizleşmiştir.

Yöneticilerimiz şüphesiz şunu anlamakla gecikmezler, ki yüzyılımız millet yüzyıldır. En radikal ve dizgin edici hükümetler ve devletler bile bu cereyanın önüne geçmeye gücü yetmemiş ve yetmeyecektir.

Genel doğal olan isteklerine dayanmaya, o arzuları kabul etmekten, o isteklere boyun eğmekten başka bir şey yapabilmiş olamaz.

Ursurların birliğini istiyoruz.

Ursurların ferdiliğini de isteyemeyelimiz. Bu sorun sosyoloji açısından ferdilik demek ayrılık demek değildir. "Allah kardeşi kardeş yaratmış, ikisini ayrı yaratmış" atasözü de böyle söyler.

Kürdler dillerini, tarihlerini toplamak, bilmek istiyorlar, milli kişiliklerini daha çok anlayan, daha iyi anlamış bir dereceye yükseltmek istiyorlar. Ben eminim, ki aydın olan hükümetimiz bunu iyi gözle görecektir.

Kürd vatandaşlarımız Ermeni vatandaşlarımızla yanyana yaşıyorlar. Ermeni vatandaşlarımızın köylerinde Şekspir'in "Hamlet'i Makbet'i Julsezar'ı Kral Luyi okunuyor. Ermeni Alfıyer'inin, Dante'nin, Monteskuyo'nun, Darwin'in bundan elli sene önce- evet elli sene önce- Ermenice Venedik şehrinde "Mekinarist" okulunda tercüme ve aynı Ermeni kuruluşun büyük matbaasında basılmış eserlerini okuyorlar. Yükselmeleri bu kadar eşit olmayan silahları çatmak ve imparatorluğumuzda bir aktif huzur, görmek nasip olur mu? Benim gönlüm ümit doludur, ümidi olmayanlar yanıma gelsinler:

"Her gelen mutlu gider gamlı gelir yanımıza!(Eksik olmaz gamsız)

Bunca ki bizden gam alıp her gelen gamlı gider mutlu gelir yanımıza".

(Fuzuli)

Doktor Abdullah Cevdet

HÜLYA GERÇEK OLUR

Kim ne derse desin... Ben, kürdlüğe her taraftan vurulan hakaret tokatını ilerleme ve bilim ile reddetmek için söz veren Kürd aydın gençliğinin yüksek azminden o kadar eminim ve tatminim ki: "Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz."

Tereddütlü bekleyişi boş görür bu gayretli gençlik, geniş azim ve himmeti HÉVÎ cemiyetiyle "Rojî Kurd" gazetesini kürdlüğün geleceğinin mutluluğuna gözel bir başlangıç saymak, ve bu düşünceyle geleceğe güven ve inançla bakmak istiyorum.

Unutulmak ve acı içinde varlığını da kaybettirecek entrikaların feci oyuncağı olan kürdlüğün uyuyan ruhunu uyandırmak zamanı çoktan beri geçmiştir. Eğer, kalbi yıpratın ve varlığı yanmış olan bütün bu buhran karşısında biraz daha kör ve sağır durmak, aşağılık gaflette kalırsak, artık bize bir yaşam hakkı yoktur ve zaten kalmayacaktır da.

İnanıyorum ki şüpheli bir hüznünlü bakış ve kederle kürdlüğüne bakan bu gençlik bu gerçek fecilikleri görmüş, güçlü fakat azimli bir kalp ve ruh ile işe başlamıştır. İşte bende bu başlayışı geleceğimizin teminatı, en sağlam taşı olarak görüyor ve dolayısıyla şimdiye kadar kürdlüğümüzün matemli karanlığı karşısında aciz ve suskun durmaktan doğan acı ve elemeleri bir tarafa atarak, kendimde sağlam ve metinli bir iman ve kanaatin sonucu olan büyük bir zevk ve sevinç hissediyorum.

"we iza reeyte minel hilali
nimuwwet

eyqenet seyutewwune bedren
kamilen"

(Hilal'den bir işaret gördüğünde

İnanma lısın ki o, büyüyüp tam dolunay olacaktır.)

Dicle vadisinden tek başına çıkmış, Nil vadisinde yine tek başına ancak daha yüksek ve mucizeli bir gücün yardımı ve beraberliğiyle büyük bir saltanat kurmuş ve sonra İslamiyete kurtuluşçu olmuş, yüksek etkisini bugüne kadar güçlü Hovarilerinin bile sevilen hikayeler gittikçe büyüyen ve daimi olmuş o koca komutan ve muhterem sultan Selahattin Eyyubî'yi doğuran kürdlüğün bugün yükseliş ve hayata doğru attığı ilk adımında, kaderine delil olarak o zatı muhteremin düşünülmesi işimizin ve çabalarımızın baş tacı oluşu da ayrıca umutlar vermektedir. Çünkü güçlü olmayan bir millet, büyükler yetiştiremez. Büyükleri olmayan ve yetiştir-meyen milletler ise hiçbir şekilde yaşayamaz.

Kürdlüğün kayıp ve zarardaki ruhuna ışık serpecek, bu güçlü gençliğin elinin başarması için bu fakir milletin bile en metin sığınağı oluşturacağını, kürdlüğü yaşatmaya karar vermiş bu yüksek himmet, kürdlükten doğan bir gayret ve yardımın da hüküm edeceğini ve sonuçta Osmanlılığını kuvvetlendirmekle kazançlı, yaşam hakkına azmetmiş bu unsur evlatlarının hiç birinin yurdunu ve ulusunu koruma çabasından ödün vermeyeceğini kesinlikle ümit eder ve başarılar dilerim.

M. SALİH BEDİRHAN

HÊVÎ'DEN ÜMİDİMİZ

Hêvî gençlerine ait olan bu görevi büyük bir önem ve ciddiyetle takip etmelidir.

Gençleri günümüzde ve gelecekte yaşamak, yaşatmak için gerekli olan gücü elde etmeye, hayat şartlarının en basit ve karmaşık durumlarına alıştırmalıdır.

Kürdleri araştıranlar Kürdlerin soy seciyelerinde bu gibi doğal direnç gücünün ne derece açığa çıktığını anlarlar. Kürdlük çok şiddetli yaşamsal elektrik gücünü içine alır. Bu gücü açığa çıkarmak için el verir ki müspet ve menfi uçları birbirlerine yaklaştırılsın. Bu küçük tıbbi ameliyat gibi zannedilmesin ki kolaydır. Aksine doğuya, Kürdlere ait bir çok alışkanlıklar vardır ki bu elektriğin şarjına engeldir.

İşte asıl Hêvî bu durum ile çalışmaya başladığı günden itibaren bir adım ileri atmış sayılır.

Gençleri başıboşluktan kurtarıp bir sevk ve umut ve bir çaba ile geleceğe, milletimizin hayati ve toplumsal hastalıklarını artık ciddi bir şekilde düşünmeye, kendi elleriyle tedavisine çalışmaya sevk etmelidir.

Gençleri böyle toplumsal birer tabip yapmak için fedakarlık, kişisel tespit, hayatta galip gelmek duyguları ayakta durdurmaktan sonra tarih ve milli geleneklerini öğretmelidir. Aslında ulusal duygu, tarih, edebiyat, müziğe ait her türlü konuları öğretmek için beyinlerde büyük bir ihtiyaç doğar.

En önemli ve en maddi olan yönü bundan sonra gelir, ki o da gençleri eğitimlerinin tamamlanması için her çeşit bilim dalında meyil için devamlılık

için "ilim Çin'de bile olsa arayınız" yüksek güzelliğine bağlı olarak her tarafa koşturmalıdır.

Hêvî, gençleri çalışmaya, sürekli çabalamaya itmelidir.

Biz gençler ise hiç de fazla uyandırılışa gereksinim duymamalıyız. Kulak ve gözümüz, yirminci yüzyılın asıl işlerine ulaşabilmelidir.

Harputlu H. B.

HARFLERİMİZ VE OKUMA KOLAYLIĞI

Beni sürekli düşündüren bir sorun var idi ki o da Kürdçe için yeni bir kolay okuma ve yazma araştırmak ve hazırlamaktı. Ben, beni cidden meşgul eden bu düşünce ile uğraşırken "Genel Aydınlanma ve Harflerin Düzenlenmesi" cemiyetinin bu konudaki yeni elifbanın ilgimi çektiğini gördüm. Bu elifbanın herkesten çok biz Kürdlere uygun olacağına inandığım için bu konuda fikir ve kalem mücadelesi veriyorum. Biz işe şimdi yeniden başlıyoruz veya başlayacağız. Çalışma ve çabalama yolunda uzun bir mesafe kat ettikten sonra, çıkmaza düşüp de dönmekten ve dolayısıyla bir çok emek ve zaman harcamaktansa sorunu başlangıcından etraflıca düşünüp işe başlarsak daha hayırlı olur fikrindeyim. Aslında sayın değerli Süleymaniyeli Mesut Efendi, bize bu konu için çığır açmış oluyor. İnanı- yorum ki "Rojî Kurd"

"Harflerimiz ve okuma kolaylığı " için bize bir sayfasını bırakır ve yine inanıyorum ki Kürd kardeşlerimiz bu meseleye layık olduğu şekilde özen gösterirler ve bu önemli hayati sorunun çözümü konusunda fikir yürütme gayretinde bulunurlar. Harfleri düzenleme cemiyeti asıl harflerimizi kabul ediyor. Yalnız bildiğimiz otuz iki harfe sekiz harf daha ilave ediyor. Bunların şekli şöyledir:

Bilmem bu araştırma tarzı pek uygun oluyor mu, ve en kaba ve kara cahil bir adamın en azami olarak üç dört ay içinde okuyup yazabileceğini tahmin ediyorum. Bununla beraber kabul edelim davasında değilim. Ben sadece kendi fikrimi söylüyorum. İşin en doğrusu da bu işe layık olduğu önemi vermektir. Amaca uygunluk için geceli gündüzlü çalışmaktır. Hêvî Cemiyeti değerli azalarından bazıları Harflerin Düzenlenmesi Cemiyetiyle uygun olanı bulup daimi kalması tavsiyesinde bulunursa, sonucun meydana gelmesi için en kestirme yol olacaktır tahmin ediyorum.

Bunu bir sonuca ulaştırdıktan sonra, usul, sarf ve nahiv(gramer) toplamına gayret edilmelidir. Şüphesiz ki bunu yapabilecek uzmanlarımız çaba harcamaktan kaçınmayacaklardır.

Araştırmanın esası ve temel okumayı gerçekleştirdikten sonra başlanacak en büyük görev, sayın değerli Abdullah Cevdet Bey'in söyledikleri gibi Kürd tarihidir, bu en önemli ve en etkili hayati iştir.

M. S. Azîzî

Rojî Kurd Mecmuası Yüce Müdürlüğüne

Saygın "İlimlerin Genelleştirilmesi
Ve Harflerin Düzenlenmesi"
cemiyeti tarafından hazırlanmıştır.

Efendim,
Öncelikle Muslumanlığın önemli bir ögesi olan Kürdlerin yükselmelerini sağlamak amacıyla çalışan kişilerin çalışmalarını tebrik eder, başarılı olmalarına dua ederiz. Bugün musluman milletlerin her yerde ve her şekilde geri ve hayat ve varlıklarının tehlikede olduğu açıktır. Acaba bunun sebep veya nedenleri nedir. Bu büyük insan kitlelerini bu tehlikeden kurtarmak ve büyük İslam dininin şanına layık bir yüksek dereceye çıkarmak mümkün değil mi? Buralarını araştırıp anlamak, her muslumanın üzerine her şeyden önce vaciptir. Şimdi biz de biraz arayalım. Biliniyor ki İslam aleminin geri kalmasını çeşitli nedenlere bağlayanlar var. Neye bağlansa bağlansın, bulunan sebep veya nedenlerini, gecikmegeci kalma gibi bütün İslami

milletlere yayılması, genelleşmesi şarttır. Bu şekilde muhakeme ederek bakarsak, bütün müslümanlara yayılmış olarak, şanı büyük Kur'an ile yazılarımızı buluruz. Acaba geciktirilmesi gerekli olan bunlardan hangisidir, araştırmalıyız. Fakat kendimiz araştırmakla beraber bizden önce bilen ve dikkatle araştırmış olan Avrupa araştırmacılarının fikir ve eserlerini de araştırmalıyız. Her halde dışardan bakıp görmenin ayrı bir önemi vardır. Avrupa hakim ve araştırmacıları, Kur'anı kerimin içinde bulundurduğu maddi manevi meziyet ve yücelikleri saymakla ve tefsir etmekle bitiremiyorlar. Her çeşit mutluluğun esaslarını bu büyük kitapta buluyorlar. Böyle mukaddes bir kitaba sahip olmuş milletlerin nasıl olup ta geri kalmış bulunduğuna önce hayret etmişlerdi. Hatta müslümanları yakından araştıran bir hekim, "bu adamlara bakarsak hemen uyanıverecekler ve medeniyetin tüm yüceliklerini kısa sürede elde edecekler gibi gördükleri halde bir türlü başaramayışlarına hayret edilir" demişti. Fakat işi daha geniş görenler, asıl sebebi anlamakta gecikmemişlerdir. Ve "müslümanların ilerleyemeyişlerinin sebebi yazıdır" yargısı, Avrupa'da çoktan verilmiştir. Yalnız müslümanların uyanıp hakkıyla ilerlemeleri, büyük bir bölümünün işine gelmediğinden sorun, gereği gibi açığa çıkarılamamıştır. Zaten insana başkasından ne kadar hayır gelir, herkes mutluluk ve selametini kendisi aramalı mı? Bununla beraber yine Avrupalıların insalcı araştırmacılarının hayırsever beyaz atları bizim uyanmamız için yeterli olmalıdır. Kendilerine teşekkür ederiz. Akıllı olana bu kadarı çoktur bile, gerçekte ceza hali eden biziz, bizim dışımız-

dakiler değildir. Bu konuda şimdilik bu kadarla yetinip daha fazlasını geleceğe bırakırız. Demek oluyor ki bu müslümanların, bizim geri kalmamızın en esaslı nedeni harflerimizin eksikliğidir. Bu konuda şimdiye kadar çeşitli görüşler önerilmiştir. Bir kısmı Latin, Ermeni ve İslam harflerinin kabul edilmesi görüşünde bulunmuş, bir bölümü de bunu zararlı görerek genel olarak İslam aleminin kullanmakta olduğu Arap harflerinin düzenlenmesi görüşünü gerekli görmüşlerdir. Tabiidir ki birinci fikir hiçbir zaman uygun olmamalıdır. Çünkü Arap harflerinin dışında her ne kadar eksiklerini tamamlayarak olursa da, bütün İslami milletlerin dillerini yazmak mümkün değildir. Örneğin Arnavutça, Boşnakça ve sırf Türkçe gibi bazı dillerde Latin harfleriyle yazmak daha uygun olan yönler vardır. Fakat İslami milletleri Arapça ile ilişkisini kesmek, müslümanlığı -Allah korusun- mahvetmek ve bozmaktır. Bazı milletlerin dillerinin seslerinde Arap harfleriyle; bazılarıyla uygun olmamak ve bu harfleri öğrenmelerini gerekli kılmaz. Çünkü maşallah kadar müslüman kaldıkça Kuran, hadis, heds, muhaddis, sünnet, farz, farzlardan ve taat ve ibadetten vazgeçilmez. Bunlarsa Latin harflerine on sekiz harf eklenmedikçe yazılamaz. On sekiz harfin eklenmesinden sonra yazılışı bile yine dilin lehçe ve edasını bozar. Örneğin farz, azm, hayır, haber, acil, ucil, sail, sail ve benzerleri daha binlerce kelimeler Arap harfleri dışındaki harflerle yazılamaz. Eğer yazılsa dilin aslına uygun şekilde okunup yerine getirilemez. Örneğin "azm" kelimesini ele alsak, bunu yabancı harfleriyle nasıl yazacağız?

"Azm" şeklinde yazılacak değil mi?

Latin harflerini çok iyi bilen bir kimseye göstersek, bunu nasıl okur? Şüphesizdir ki "azm" diye okuyacağıdır. Hatta ona bir (ezm) dahi eklessek meftuh ('eyn) ile sakin "za"nın birleşmesinden oluşan ses, hakkıyla yerine getirilemez. Buraları düşünülmelidir. Kürdçe için de böyle olduğu sizlerce herkesten çok bilinir. Kürdçe'nin kelimelerini ve sesin çıkış şekilleri, Arap harfleri dışındaki harflerle yazmak, Kürdçe'yi bozmak demektir. İşte bu ve bunun gibi büyük ve esaslı nedenlerden dolayı, İslami milletler için yabancı harfleri kabul etmek uygun olmaz; risklidir. Görülüyor ki mümkün olmaz demiyoruz, uygun olamaz diyoruz. Çünkü milliyet ve İslamiyet için fena olması düşünülmemezse, mümkün olabilir. Şu halde Arap harflerinin tamamen İslami milletlerin dillerini yazabilecek biçimde düzenlenmesi kalır. İşte tüm müslümanların esaslı bir biçimde ilerlemeleri ve milliyetlerinin korunmasına engel olmayarak aralarındaki büyük bağın sağlam kalması için yegane araç budur. Bu konuda söylenecek hiçbir itiraz yoktur. Edilen itirazlar, ihtilaflar hep kısır ve önemsiz şeylerdir. Çünkü bugün her şeyin bilimsel ölçütleri vardır. Her neyimiz olursa olsun bilim dairesinde (fenni) ölçüte vurarak düzenlersek, hiç yanılmayız. Ancak bu fenni ölçütler herkesçe bilinmediğindedir ki bir takım ihtilaflar meydana gelmiştir. Ancak ölçütün meydana gelmesi ve sorunun anlaşılması hallolunca artık kimsenin bir diyeceği kalmaz.

İşte size bir çok itiraz ve rakiplere rağmen "Özel Encümende" fenne uygunluğu tamamen İslami milletlerin ihtiyaçlarına yeterliliği, Allah'ın yardımıyla beyan etmiş ve "Şekilleri Tamamlama ve Harfleri Düzenleme"

cemiyetinin kabul ettiği bir alfabeği sunmayı hizmet olarak arz ederiz. Takdim edilen Türkçe, Arapça elifba ve risalelerden uygun bulunacağı yönüyle her milletin kendisine özgü olan bazı sesler için bir iki harf eklense, çok kolay bir şeydir. O yönüyle de bir sakıncası yoktur. Hele Latin, Ermeni, Slav, Alman, İngiliz, ne kadar millet varsa hepsinin harflerinden daha kısa, daha bilimsel sonuç olarak her şekilde onlara kaynaklık ettiği, pratikte defalarca ispat edilmiştir. Yani Arap harflerimizi bu şekilde düzenlemiş olarak kabul edersek, diğer milletlerden hiçbir şekilde geri kalmayacağımızdan başka her açıdan onların yazılarından üstün bir yazımızın olacağı kesindir. İstenirse buyuralım arz ettiğimiz yönüyle görüş ve pratikte ispatlamaya hazırız.

Hemen sadece cenabı Hak bütün İslami milletleri maddi manevi ilerlemelere ve feyizler ve mutluluğa kavuştursun. Amin. Resullerin büyüğü hürmetine.

Cemiyetimizin kabul ettiği yazının örneği, geleceğe arz olunur:

bizim şimdiye kadar bu derece geri kalmamızın en büyük sebebi yazımızın eksikliğidir. Bir kere bu eksikliğimizi tamamlasak diğerleri çok kolaylaşır.

*"lena dewletun fı axiriddehr tezahurun
fetezehuru mislişşemsi la testetir"*

Anlamı:"Bize birinci yılın sonunda devlet görünecek. Örtülemeyen güneş misali"

KÜRD BÜYÜKLERİ HUZURUNDA: SELAHADDİNİ EYYUBÎ

Hicri altıncı yüzyıl ortalarında doğu, özellikle İslam varlığı bir taraftan batıda papaz ile papazların körüklediği ateş taassubuyla süzen, diğer taraftan İslami gücü birlik ve kudretini koruyup idare eden Halifelik makamının dağılma kuvvetiyle zelil olurken, Kürdistan'ın merkezi noktaların birinde "Tikrit" şehrinde, Kürd hükümdarlarından Eyüp isminde asil bir kişinin temiz soyundan bir küçük pakize meydana geldi(532).

Otuz beş sene önce "başarının babası Nasır meliklerinden Sultan Yusuf Selahattin yüksek ünvanını elde eden bu yüce iyi huylu çocuk, ilk olgunluk hayatını, hükümdarların taifelerinden bazılarının hizmetlerinde bulunan babası Eyüp ile amcası Ezedin Şêrgoh'un gözetiminde Halep ve Şam taraflarında ilim ve irfan tahsili ile geçirmiştir.

Önceki zamanlarında İslami memleketlerin sahip ehlinin istilasına karşı onuruna fedakar ve mücahid gibi çalışan, başı dik olan İslami hükümdarlarda biri de Musul emiri Sultan Nuredin İbn-i Atabeg Zengi idi.

Haçlılar artık Mısır'a da işgal niyet ettiklerinden orada hüküm süren Fatimi halifesi Sultan Nureddin'den yardım istemekle sultan adı geçenin emriyle amcası Ezedin Şêrgoh'ın maiyetinde komutanlıkla birkaç defa Mısır'a giden Selahaddin her defasında ayrı ayrı çekindiği kahramanca olan ve dilden dile dolaşan harikalarla basınından yayınına kadar herkesin gözdesi olmuştur.

Atabeglerin Mısır'da Haçlıları bertaraf etmekle nail oldukları şeref ve taçlanışı çekemeyen bir takım Fatimi zorbaları, bununla beraber hakir vezir Sabiiyun Şavur ile birleştikten başka, Şêrgoh ve emirlerini de bir şiddetli saldırı ile mahvetmek üzere hazırlık yapıyordu. Şavur'un bu tertibatını haber alan Selahaddin, merhumu bizzat teslim almakla maneviyatını kesip kendisini de sonradan öldürmüştür.

Fatimi halifesi bu olay üzerine kurulmuş vezirliği Şêrgoh'a ve iki ay sonra Şêrgoh'un ölümüyle bir çok sır ve gizemlerle Selahaddin'e hediye vermiştir.

Selahattin, Mısır'a gönderdiği babası, kardeşi ve diğer akrabası ile birlikte idare şeklini düzenlemekle hak ve adaletin yayılmasına çalışmakta ve sürekli refahın belirtilerini göstermekte iken, Fatimi halifesinin kendi aleyhine gizlice düzenlediği süikastı dahi, idari dehası sayesinde bertaraf etmekle bir kat daha halk arasında makbuliyet ve saygınlık kazanmıştır.

Vezirliğinin üçüncü senesinde(557) de, Fatimi halifesi Azedinullah'ın vefat etmesiyle, Eyüp oğlu Selahaddin, hutbeyi Abbasi halifesi Müstazi adına okutarak o zamana kadar Mısır'da hüküm süren Şüayip yerine Sinit'i görevlendirmiştir.

Kahire'de Selahaddin, bu şekilde "Nasır meliki" ünvanıyla kısmen umure idaresi başlayınca, Fatimilerin hükümetleri döneminde toplayıp hazırladıkları sınırsız servet ve mücevherleri kendisi için hiçbir şey kabul etmemek şartıyla tamamını asker ve halka dağıtmıştır. Talihin tam hakkına göre Selahaddin'e hediye ettiği bu gelecek ve devleti çekemeyen emir Sultan Nuredin, pek çok iftira ve düzmelerle

onun hakkında haber ve şüphelere düşmüşlerdir. Ancak Eyüb'ün oğlu babasının emriyle Sultan Nuredin'e gönderdiği hediyelerle bağlılığını arz ve temin etmiştir.

569'da Nuba, Yemen ve Trablusgarb'ı mülküne geçiren Selahaddin, şöhet ve ezici kuvvetini de her tarafa yaymış ve bu sürede Sultan Nuredin ölünce bir yaşındaki oğlu Salih İsmail makamına oturur. Selahattin hemen hutbe ve mührü onun adına değiştirerek ona tabi olduğunu arz etmiştir. Fakat Sultan Salih'in küçük-lüğünden yararlanmak isteyen istemişse de onun pençesine düşmüş ve bu şekilde, bu gerekçeyle çıkışlarından itibaren her devletin emirlerine musallat olan Batınileri tamamen yok ettikten başka, Halep'te oturan şeyhlerinin de üzerine yürüyerek şer ve belalarından İslam alemini kurtarmıştır(571).

Bundan sonra Mısır'a dönmekle şehrin iç ve dışında birçok faydalı imari ve hayırlı inşaat, idari ve askeri düzenlemelerle meşgul olmuştur.

Sultan Selahattin'in bundan sonraki (573) hayatı bilhassa Haçlılardan gelen hücum edilişleri bertaraf etmekle geçmiştir.

İlk savaş Askalan civarında meydana gelmiş, Kudüs Kralının anlaşmayı bozup saldırmasından dolayı çıkmıştır. Sultan Selahaddin hemen Suriye'ye asker yetiştirerek kralı Askalan kalesine sığınmaya mecbur etmiş ise de ordusunun en önemli kısımlarının Berayifutuhat civarlarına dağıtması ve kendisinin az bir güçle arada kalmış olmasını fırsat bilen düşman nagihana bir saldırı ile galip gelmiş ve hatta birkaç defa Selahaddin'i esir edecek durumlara varmış iken, ancak onun tedbir ve direncini ve maiyetinin fedakarlığı ile

kurtulmuştur. Düşmanın anlaşmayı bozmasından son derece üzülen düşmanın başarıya ulaşmasından etkilenen fakat umutsuzluğa düşmeyen Selahattin, daha çok güç toplayarak Haçlılara haddini bildirmek amacıyla Wetiye yoluyla bin bir türlü zorluk içinde Mısır'a dönmüştür(devamı var.)

FİKİRLERİN ÖZETİ

Dünyada her gerçeğin her zaman ve her yerde söylenmesi gereğine, hiç olmazsa uygun oluşuna razı mısınız?

Bu gereklilik hatta uygunluğunu şiddetle reddedenler bulunduğuna göre, doğal olarak bu sorunu mazur görür- sünüz. Ben şimdi bu soruya cevap verecek değilim. Ya da yalnız bir yerde bir meselede öyle bir gereksinim ve uygunluğun kesinlikle geçerli olması kesin fikrinde bulunduğumu söyleyeceğim.

Dünyada hiçbir kimse yoktur ki bir milleti bir kavmi ikaz, tehzib, yüceltmek isteyen bu görevi yerine getirenler kadar her gerçeği bütün boyutlarıyla ve kesin açıklığıyla söylemek mecburiyetiyle vicdani mecburiyetinde bulunsun...

Bir milletin düzelmesini ve yükselmesini ister misin? Her gerçeği korkusuz söyle! İster acınacak, elemli (hakaretli) ve bir şaibeli görüş gerçeği olsun. O acıları, o hakaretleri, o şaibeleri mahvetmek istersen onları önce ortaya koymalısın! "Dert saklanmakla şifa bulunmaz."

İhtimal ki bu sözler birçok defa tekrar olunmuştur. Ancak bunlar açık

gerçeklerdir ki sürekli tekrarlanmakla hiç değerden düşmezler.

Bir içtihat ki genel bir kanaatin sahibi olanlar o fikir ve kanaatlarını kamuoyuna dinletmek kabul ettirmek ki bu görevdir. Usanç, korku, endişe nedir bilmemelidirler. Ben de o inançtayım. Bir milletin gereksiz ve kesin olmayan methiyelerle, övgülerle gurunu okşamak, asla bir iyileştirici etkiye sahip değil, aksine o fenalıkların gittikçe katmerleşmesine hizmet eder. Ancak ve ancak kayıtsız şartsız her gerçeği her eksikliği her derdi açıklamakla milli menfaate hizmet edilmiş olunur, olunabilir.

Eğer "Rojî Kurd"çüler de kürdlüğe mantıksal ve bilimsel bir şekilde hizmet etmek istiyorlarsa en önce bunu asıl şart olarak kabullenmelidirler. Haklı eleştirilerden korkmamak, kusurları tam bir serbestlik ve saflıkla itiraf etmek, dolayısıyla bir yandan da onları azaltmaya ve yok etmeye çalışmak gerekir.

Bu hareket yolunun kendilerini emellerine ulaştıracağına inansınlar.

Rojî Kurd'e yazı yazmak bana nasip olduğu müddetçe bu inanış benim rehberim olacak. Kabul görülürse istenilen bir nimet... Bu mütalaalardan sonra, örneğin sormakta haklı olmalıyız ki "Rojî Kurd"ün ilk sayısı kürdlüğün bilimsel ve medeni ihtiyacını doyuracak özellikleri içinde barındırır ya da ne derecede içine alır..

Dosdoğru düşündüğüm gibi söyleyeyim ki "Rojî Kurd" şimdiki şartlarda kendi zamanına bir gösterge olmak mahiyetinden kurtulamaz.

Oraya girecek yazılar derin derin araştırılmalıdır. O sütunlarda "Kalem tecrübesi" için yazı yazılmaz. Yazmak kesinlikle uygun değildir. Broşürü

"deneme tahtası" yapmak "gönül hatırı"na kapılmak, onu oyuncak eder, yani pek aşağı bir seviyeye indirir. Bundan sakınmak gereği "Rojî Kurd"ü idare edenlerin bir an, zerrece nazarlarından kaçacak olursa, kötüye kullanmak gibi büyük ve ağır bir töhmet altında kalırlar.

Benim dediğim mesleğin gerçeği, gereği tuktuktan sonra kürdlüğü yükseltmek için en kıymetli nasihatların devamını, olgunluğunu bekleriz.

Bu sayıda Kürd aydın gençliğine hitap eden Bulgaristanlı dindaşımızı veriyoruz. Biz o yazılar içinde bütün Kürdlerin can kulağıyla dinlemeye muhtaç oldukları çok şeyler buluyoruz. Bütün Kürdlere, özellikle genç arkadaşlarımıza dikkatle ve defalarca mutalaa-sını tavsiye etmesi, muhterem yazarına da kürdlük hakkında gösterdiği hayırlı asil yol gösterişinden dolayı teşekkürü bir görev biliriz.

Bu sayıda dikkate değer bir raslantıyla hemen her makalede kürdlük için yazı ve harflerin meselesi konu ediniyor. Önemi ve problem oluşu ile bir biri ardınca meşguliyeti teşekküre değer olan bu meselenin çözümü, her halde zamana rast gelmiş.

Bu konudaki görüşümü de sonradan açıklayacağım. Bu sayıdaki yazıların çokluğu, maksadını tamamen üretmeye yine müsaade etmedi. Biz bu sayıyı tamamen kürdlüğün ilerleme ihtiyacına nispeten, daha çok hizmetçi görüyoruz.

II Beşê Kurdî

BONA KURMANCAN WENDAÎ MEZIN

Kurmancinî îro bona ku mirovekî mezin wenda kiriye bextreş e. Ew mirovê mezin ku di vê mehê da rojnawa, çûna rehmê wî nivîsandin: Ji Bedirxaniyan Huseyin Kenan Paşa ye. Heyanî ber xirîn û hilqûmê jê hizkirina Kurmanca nemayiye. Em bona bilind kirina Huseyin Kenan Paşa tiştêkî nanivîşinin.

Em zaf ji çiyê wî nî, tev da Kurmancinî aza dikin.

"Pirs didin xwanendê xwe ra ku rojnawayê mehê tê da ji wan ra sûret û ehwalê wî mêrê giran binivîşinin.

HER MIN BEM Û KESÎTIR BINÎ

Derdek, îlletek ke tûşî ême bûwe. Esbabî zor e. Sebebî ewelî wekû le nusxeê ewela arziman kird. Esasen ême qewmikî bêttifaq in. Sebebî bêttifaqjman wek hîlal şûwê cejn diyar e. Gorekeman ta îmro bêmearif îttifaqiyane nebuwe. Ewan bo xoyan be ciya meslekiyan îcad kirdiwe. Ew mesleke be zahir eger çî legel amalî xoya be muwafiqî dizanî ye. Feqet mintîce

sebebî izmihlalî xoyu qewmî kird. Em mesleke îbarete e le du kelîme. Her min bem û kesîtir binî. Be enwaî hîle û desîse teşebbus dikirit. Mesela namus hetk dika. Nufûs qetil dika. Mala talan dika. Her ew şexseye tenya mutezerrir nabî. Belki ew qewme, ew qebile ke olanaweyaye serapa ber pirişkî agirî od sotî tarûmar dibî mehû nabûd dibi. Nihayet ew zalime payidar nabî. Çûnke qanunî îctimaî mûhit haletê ruhiyey ew qewme mûsaidî neba ew zalime. Eger lebatî ew mesleke meslekî minîş bem û nûş biye taqib bika. Hemû alem şik nîne ke le ew mustefid debî. Eger hesud û bêttifaq bin zû be zû zewalî dibî. Eceba esasî her min kem û kesîtir nî. Çiye nebde lem weha ye ke muxtelif viye nîye muttefequn eleyh esas cehalet e. Belî cehalet e. Cehalet derdêkî bêeman e. Xuda her tûşî duşminî bika. Feqet dermanê cehliş zor sehl e. Mearif. Mearif çend le terqe dabî. Millet ewinde kamil dibî. Mearif çend teemmûm bika. Milletiş be goreê ewe henga û henga û tewessû dika. Mearif bî milletiş dibî. Belki bê emsalîş dibî. Mîsalî ême Îngiliz e. Îngiliz ewin da pîr le mearife ke le sedî du peyayî cahilî niye. Û îmro ke halîme be ser kureê erza hemû le ber ilm û irfan e mearif ke nebu milletiş niye. We roj be roj le înhitata ye wekû Îran. Weku xeyrê Îran. Îran Îslam î, muttefiq î. Yek mezheb î. Feqet bêarif î. Le ber dedî be ême arifî. Rojî iqbalî her le awa ba naye qet emelî hilayî bo tesewur nakirit. Mearif bo teqwiyeê diq weku Musa yedê beyza heye. Qewmik ke îlim bî. Be îlqayî emwa û zal gumrah nabî. Peristan ke û rih hemû roj risale ê der dika. Be ayetî Quran îsbatî nûbuwetî Îsa dika. Belî ême tesdîqî nûbuwetî Îsa dikeyn. Çûnke Îslam in. Hacet kem neşriyane çûye. Ha em neşriyane bo

nûbuwetî niye. Bo ême ye ke Îsa bikim be xuda. Xelqî îqna bikin ke Îsa xuda ye. Qewmik ke cahil bo bem ilqa ate elbette gumrah dibî. Eşairî etrafî Bexdasi sal le mûpêş hemu sinilmazheb bûn. Îmro ewiyan ya Şîî ye ya Wehabî ye. Eger wat le xoman xafî binişman xerab e Xuda Îslahî haliman bika.

Suleymanî Evdilkerîm

İBRET

Le darî dunya da bextiyar im. Çûnke nisbetim be qewmî Kurd e. Xom be bedbext dizanim.. Çûnke ew qewme necibe le saheê tekamula dohnikaw neçûte pêşewe. Bo defî em tezade. Bo çareê necatî em qewme, du rêke îshab kirawe. Yekî cemiyetî kirde ke meqsed û xayeê munhesir te ser xizmetî Kurd. Domî Rojî Kurd e. Ke ewiş dubare bo xizmetî Kurd hatute saheê neşir we fewaidî em cemiyete ewinde zor e ke le jimardinî ziban aciz e, ewwela em cemiyete qetiyar le umurî siyasete bê dext e. Bo neşir û tamîmî mearîf bo cem'i tedwînî edebiyat, eşar bo îcadî qewarîdî lisanî Kurdî, Teşeklî kirdiwe fikrî, malî, canî hesr kirdiwetê ziyatir e, mûhîm e ke ewrûpa, delîn Kurd zibanî niye bê edebiyat e. We le naw cîhena 'am, gam, bo wekî Kurd eşqîya ye we me'lumî hemû kes e ke Kurd çend peyawî alem, çend şair, çend siyasî, çend abidî heye. Rojî Kurd em wezifanî derehde kirdiwe ke redî em cîfane lê ka aliman zor in. Suleymanî ew mahzenê ilm

û îrfan e. Peyawî wek Şêx Marûf, wek Nûtişî, wek Qizilcî, wek Cûrî, wek Kah Ehmedir, wek Mewlana Xalid, wek Şêx Evdilqadir, wek Mustafa, wek Hacî, wek Şêx Rizay heye ke le kureê erze emsalî emaze namûbûqe qismî le emane meşxul bûn, be îbadet, we mutew exilî îrşadî alem bûn. Ke zor peyawî xirab le sayeê êmanu buwe abid. Kurdekan ta yewmî nefxê sur le şukrî em qisme aciz e. Qismî le em ecleê ricalane be hesbeê îqtizayî ziman, dûr le ew wetene ezîze bûnuwe û xeyrî ehafî ew wetene le ew mûstefid bo min wek Seyid Ebdulqadirî Efendî yan wek Mustefa Zihnî Paşayî Baban, wek ewlad û ehfadî emane. Ba û cûda ke îmro çî Seyid Qadir Efendî û çî Zihnî Paşa le xizmetî Kurdan qusûriyan nebûwe. Alemekan be newî le xewamiz û defaliq ûlûmşareza bûn ke eger îddîayî muctehîdiyekan bigirdaye alem û Adem tesdîqî dikirdik. Feqet bi kureê muhîtî te'mîmî mearîfîyan. Nifermu mesela cenab Qizilcî ewin deke le gel nesere yensuru meşxul bûn ke bo çî le derb bi derb pêşewt. Eger ewide le gel tefsîr û hedîs ulum tira meşxul buya be qeder Ebu Yûsuf Nawî derdikirt. Le fezlî Şêx Maruf çî nabijirt. Çûnke yekî le telifatî ew ke Ehmediye ye bo em millete islame bo em qewme Kurde le Qamûsî ziyatir faîde heye le meslekî îrşada. Kak Ehmed û Şêx Ebdullah û Mewlana Xalid ewinde sahibî xidmet in ke eger teeddadî mirîdanî ewan yekîn milyon teşkîl dika. Le meslekî eş'ar da Nalî û Refîqanî îmro qewmî Kurdiyan ihya kirdiwe. Feqet meetteessuf le dîwan û telifat û iş'arî em zatane bêxêr in. Le îre be be'zî zewat muraceatiman kird zahirra. Çûnke le ne'mî mearîf yek zerre nesîbî nebûwe û hayî talaqqî femuwe ke em xizmete bo menfîetî şexsî ye. Zatî

ême eger lem new'e peyawane berî bûnaye demêk bû. Be ilm û îrfan le meydanî musabeqe da erzî endamî man dikird me'lumî qarîman bê ke neşr em rîsaleye xase bo xizmetî Kurdan û îngel-lah qerîben malûmatan debî. Meqsed lem yek du kelîme haşa teerrûz be şexs niye belke tehrîkî xeyretî Kurdan e, ewî ke dîwan telîfat weya tarîx weya resî ke daîrî be kird û le xidmetiyan bî. Çi be meqale û çi be eynen himmet bifer-muwit û be Rojî Kurdî eger em bika. Bo xatirî ême ke birayî dînî îstîfade bikin.

Suleymanî
Ebdulkerîm

HIŞYAR BIN!

Birayê me Kurda ra, hişyarbûn divê. Heke ji paş niho jî em çavê xwe venekin û ji xewa giran hişyar nebin, ji me ra Kurdaniya me nahêlin û ên me ji naw holê bavêjin. Divê em qenc bizanin ku îro halê me weke nexweşê li ber sekeratê ye, dost çav bigirî ye û dijmin rûbiken e. Li vir min go dost, nebêjin qê me ji me bi xwe pê ve dost heye. Heçî ji me piçek hişê wî li serê wî ye û piçek zana ye, ew vî halî dibîne. Aqîbeta me ra diltirs dibe û melûl e. An hemî dunya rûbiken biken û ba xusus heçî ke çav li mîrasê me kirî, ew yekcar bişa ye, bi kêf e.

Êdî divê em hemî; zanayê me û nezanayê me hemû çavê xwe vekin û dest bidin hev bo rêselameta Kurdanî pir bixebitin. Welatî ji tehlikeyê xelas bikin. Namus û şerafa xwe bilind bikin.

Da ji wê pê ve em li ber dost û dişmina serê xwe jor ve rakin .

Îro ji şeş milyona bêtir Kurd hene, weke Kurde mêrxas tune, xweyî nav û deng in, li ku bin xuberhanîye xuya dikin. Le sed heyfa min li Kurdanî be, li nav qewma da navê wan nayê gotin, ji Kurdekî ra çîqa şermî dike wekî navê unasirayet, kes nabêjid jî Kurd jî hene. Çûnke Kurd ne xweyî ilm û merîfetê ne. Êdî îşê dinê û sîyasetê nizanin, ne xweyî mewcudiyetekê xurt in. Ji wê yekê re kesî jî wan nas neket.

Îro tarîxek Kurda tinîne. Kurda nezanin berê niho xweyî çûyin in, ji new'î xwe re, ji Îslamiyetê re çi xizmet kirine?

Îro xezetek Kurd nîne, nikarin xwe ji tehdiya, ji hîla û desisê siyasetê xwe muhafeze bikin. Xwendin û nivisandin, Kurmancî tunine. Heta niho kesekî kitêbek serf û nehwe tedwîn nekiriye.

Îro tu qewm nemaye ku her yek ne xweyî yazde beyt cerîda be. Bi van cerîda halê xwe beyan dikin. Derdê xwe şerh dikin. Mektebek wan hebe, dixwazin cerîde be jî, her qewmekî ra dibe şûna ezmanî. Heçî qewmê bê cerîde ye ew mirov wek lal e. Ne dikare derdê xwe bêje û ne jî seh dike hal û mewqiyê xwe çi ye.

Eve her xortên Kurmanca xwe dan hev û cemiyetek Kurda çê kirin. Navê cemiyetê Hevî danîne.

Niho jî dest bi cerîde kirine, ev cerîdehe ji ilm û marîfetê behs dike. Ji tiştêk dî nikare behs bike. Çûnke qanuna dewletê de madek heye dibêje "heçî ku cerîdeyê siyasî derxe, divê pênc sed zêre emanet daniye." Heçî ku Kurd in aciz in, ji tedarika van pera ji me kire niho bi vê cerîdeyê Rojî Kurd îktifa kirine.

Heke Xwedê hez ke û birayê me Kurda çav kire xwe dît, li çi mewqîe ye hingê ewê xwe bi xwe bixebitin, danê

cerîdekê derînin ku halê wan teşrih bike
û bi alemê medeniyetê bide zanîn ka li
dinê Kurd hene, niho rica me ji birayê
me Kurda ew e, hema hişyar bin û xwe
bigihînin mewqiyekî lê bikaribin
sîyanet xwe muhafaze bikin.

M. S. AZÎZÎ

ÇÎROK*

*Berdewamiya vê çîrokê di ser hejmara
yekem(1.) de hatiye nivîsandin.(War).

PÎROZNAME

Hejmara ewil "Rojnawe"we min
xwend. Gelek pê çavnûr û dilxweş bûm.
Sed aferîn bi xîret û hîmeta we.

Xwedê teala, emrê we dirêj; hîmeta
we zêde bike. Hûn dizanin ku hîmeta
mêran, çîyan dibin tênin. Hacetî
qisekirin e. Edîb, mezinê me, cenabê
"Hacî", benêr çî gotiye:

"Narêk nekun qebûl ekrad
Her wa dibine xirabe abad

Enwaê milel dikure ta çok
Xemîl we memalîkî weku bûk
Yek birk in û yek ziban û yek renk
Tê xeybet û eyb û ar û bêdeng

Dunya bitiranî dixun û didin
Her çûnî miramiyane dikeyn

Her Kurd in eger çî pakî merd in
Pamal ziman e misil Kurd in

Her maniwe bênewa û mezlûm
Wek yewm xerabe zar meş'ûm

Ger bais em dipirsî ka me
Şertîle ke bo hemû tamam e

Ew şert e bi gelî îttifaq e
Ger meriş û waneker iraq e

Qesrî ke yisax ew nîfaq e

Ger wa neyê babî her bittifaq e
Sed şêx û mela û emîr û xanî
Bo lezzet û îş zendekanî

Lewlawe ewan be hîlesazî
Lem lawe eman be teqlebazî

Qeryan be hemû welat û da
Na milk û re'ye pakî fiyûta

Yekiyanimî tu dikî niyan Kurd
Xemiyane nebû "Kurd" ger hemî mird"

"Rojnawe" we pîroz bî. Pîrozkirin li
ser min ferz e. Ez ferza xwe bi çend
xeberî bê ser û bin eda dikim. Ji min
erz. Ji we qebûl. Xayeta nivîsîna min ew
e ku vê wesîla xitabeya û cenabê Hacî
binivîsim. Rehmata Xwedê lê bê.
Bifikirin çî (mirarî redr) rêtiye. Rûhê
wî bi fatîhayek şa kin. Xeber divê wek
guhâr li go bin. Li ciyek weha gotiye:

"Kî diê Kurdekan yadrak in
Bes e em niqse goê li min nakin"

Di ciyekî da weha nivîsandiye:

"Hacî sa bi siye sed hezar defe
Piyêmet ketî em qisane bê nefê

Ji rojî ewil le bende û îrad
Xizmetî xelkê qismet ekrad

Baw ke her çûn tu dilî wa ye
Ji dikim em qiseane xwariye

Qebr û qamçî bikim bi ser xuma
Eme lem bûwite illet û sewda

Be qiseê çake destiyân dikirim
Terkî nakim be lewme ta dimirim"

Xwedanê bi fezl û kemal, qedr û
qîmeta kelamî Hacî û alîcenab ku çav û
ziman e, emsalî nedîtiye. Me dirêj kir.
Em bêne ser meqşeda xwe. Eva
(xitabaya) cenabê Hacî li jêr rêz dikim:

Selamullahî minnî kulle yewmin
Be eshaban sahib xîret û dîn
Le bêarî hemiyân gote yadim

Rûmmî ittifaq û ittihad im
 Li ber dorê le eqran û emsal
 Le "Kurdan im" dipirsî derbul emsal
 Le bo em yek du eş'ar reş û rût
 Heta peyda bû rûhim kî ye ser lût
 Difermuwî em ezabe bo çi dibî
 Çi melzûme eger çavêt ne pêşî
 Qir kuweyê kim bi ser xoma le xîret
 Xom naê le dax milk û milet
 Eger wek min xebardar bî le dewlet
 Le heyfan xwet dihengînî bibî pêt
 Çiwar milyon e Kurdistan nufûsî
 Bî qisey ehlê texmînî ke nûsî
 Hemuyan şer pêşen xatim cûd
 Le şer da kî wucûd û behr û mehdûd
 Welakîn faîdeê çi herc û merc in
 Le de'wa da legel yektir be merc in
 Le koyî Kanustan her çend şêr in
 Wekû kerûşkê çaw aza û kowîr in
 Ewî e'la ye destêê şikare
 Emî edna ye besteê zulf yar
 Ewî aza ye Şehname dixwînî
 Emî miskîn e genim û ce reçînî
 Emanet e bê şîûr û gêj êj in
 Mûtî lew te xur her ze bêjin
 Kerîkî wan bû hestiyê ser pê
 Bizanî çûn her kes gote ser rê
 Bika sêr cerîde û hal millet
 Kitêb taze û tarîx dewlet
 Bizanî tace qewmame le etraf
 Serapa agir e etraf û eknaf
 Eger Kurdêk nekin lem beyn da zû
 Memalik katikî zanit le des çû
 Kemî sehra û derya dîte colan
 Bi xeyr pêk re fewc û sewaran
 Bitir xanî bi ser naçî kime û paş
 Le her lawe dîtan hêr in û kuwaş
 Le jêr peyda diçin heyf û mixabin
 Geda bûn êwe dişminan şa bin
 Bî xeyri Rûmî û Îngiliz û Rûsî
 Pir najîn ki me niwan binûsî
 Le cî xudiyar hiltaw in bi xîret
 Le dunya nebû xoyan nawe dewlet
 Serapa sahib sikke û sipah in

Wekû cem sahib text û gelah in
 Le tedbîr umurî milûk xoyan
 Şerîk in peniye doz û şah û gavan
 Le her weqftî yekî ke hate hawar
 Le cotyar û şivan hulyazar
 Le coş in û le nişamiş heng in
 Yimnî çi kafir in ya ne Freng in
 Wekû bistû mû bew def'î misayid
 Ême tedbîr girt û fikir sahib
 De goreê da welayet bebine ehbab
 Wekû şexsekî wahîdîn le her bab
 Le ewlatir weha noş bête ser wî
 Le Botan ta Baban û Serhed radibe
 Bibine yek le te'lîm û le nûsîn
 Cil û berg û ziban û resm wa bin

"Rojnawe "ya we bi sureta Selahaddîn
 Eyubî xemiliye. Rastî bêjim bi şerefa wî
 kemiliye. Ew Selahaddin ku şeş sed sal e
 ku navê wî, mêraniya wî, edaleta wî
 temamê dunyayê girtiye û alem ji wî
 behs kiriye û wê bike. Hal ew e ku
 Kurdên xebardar wê qiseyê niye. Sibeke
 wî ji nezani û nexwendinî ye.

Eger em xwenda bûna, zana bûna le
 hal û ehwalê Kelî û Baban, Şarezabûna
 we kû "Kabiş"di nav alemê de mehrûme
 her tiştî nedîman. Navê bav û bapîrê
 me, şêxê dime, melayê dime, muelifê
 dime û nedane di bidû.

Le her elêk û walî bûn tenê dost û
 dişminan wa nediman weku xela,
 cewherê xwe nîşan dida.

Ew şairê bilindpaye yê me Hacî
 Qadirê cûfermo bûye "Eger Kurdek
 qizeyê babî nezani. Mueyyin da ki xêr e
 babî zani.

Selahaddin û Nureddin Kurd î
 Ezîzanê Cezire û Mûş û Wan î
 Mehilhil Eredeşêr dişim şêr
 Qebat û baz û mêr Erdilanî

Ema ne pakiyan Kurd in nihayet

Le ber bi defterî û misîne fanî
Kitêb û defter û tarix û kaxid
Be Kurdî kir binû siraye zibanî
Mela û şêx û mîr û padişaman
Heta mehşer dima naw û nîşanî"

Eger em şiyar nebin weku alem nexebitin, le bin dest û pê dijminan de dê bînin îqame bi çavê wexmê xû dît ku di nav çar pênc hîvan da wan de çi hat.

Îro çavê jîna we mewquf bi xebata me ye nexu filatê me, felah me tiniye. Madem ku weha be lazim e ku em jî bixebitin ev rûreşî, ev rezilî ev carisî, ev bêariya ha ji xwe dîr bikin riba. Misilmanî û mêranî bikin "We innemel mu'minin î xwetin"(bêguman mûmîn-mislîman birayê hevdu ne) ro şiarê xwe bizanin, cewherê mêraziye xwe nîşan bidin. Baqî selam û tehiyyat.

Fî 11 Hezîran sene 329 Modanî

Merbûte hebazam be Silêmanî û xakî
Xewfa kim be sihî qabiye ke Ehmed Kaki
Ew qidivê sadate ke sikanî semamat
Şeryane'e ser secde ber merqed pakî
Bo dost û asa naz ke kî da'ine dirûnî
Qurban asay destî be Musul siwakî
Derheq be hefidanî edeb lazim e zinhar
Qurban Hefidî bi muma bi bimûdalî
Bem hale perişan e baz eşhedu billah
Şiered tirbengiz Riza şairê çakî."

Şairê şihêr Merhum

Şêx Riza

ZIMAN Û NEZANIYA KURDAN

Çiqa mêze dikim, bi tu awayî bi serê min nakeve ku melayê dime, xwendayê dime bo çi qisetê xwe be Kurdî dikin û di medresan da dersê ku dixweynin be Kurdî me'nayê wî divên. Wextê ku lazim bî, kaxidê xwe temessûkê xwe ya bi Erebi, ya bi Farişî, ya Turkî dinivêse û be Kurdî nanivêse. Ji mala min wî ye ku mutleq, mutleq, di wê da hîkmetek, sirrek heye ku em pê nizanin. Eger mirovek ji bo xatirê bavê xwe ewê hîkmetê, ewê sirrê bêje min, em dê ji wî minetek mezin hilfinin. Çi ye xweş e êdî li ser sê xwedan birîn vî ji wê mêzekirin yê xelas bin.

Her çî derheq vê behsê bêjin û çî sebeb nîşan bidin beradayî ye, bergewê tiştêk nagirî. Çira ku îro dunya di dunyayê da hewqa millet û qewm heye ku "em yekî wan qenc nas nakin" hed û hesabî wî tune bi zimanê xwe dixwînin û dinivîsîn, kitêban çê dikin û mekteb û medreseyê xwe da talîmî zarokê di xwe dikin. Yek ji wan ranebûye negotiye ku zimanê me, xwendin û nivîsandina wî zehmet e. Ez dê bêşermî zimanê milletek dê qebûl bikim.

Îro Îngiliz, Fransiz, Elman, Moskof, Îtaliya li ku diçin heman mekteban vedikin, bona bi zimanê xwe te'lîmkirin. Sebebê wî çî ye, hebit hebit di wê da ji bo milletê xwe faîdeyek dîtine. Eger tê de faîdeyek nedîna çî ra hewqa zehmetan didane xwe.

Ew biaqil in, nexwe em? Ev muheqeq e ku ew ji me aqiltir in û ji me şehrezatir in. Sed mîr navdarê me li ber zaroyek heftsaliyê wan newêre devê xwe veke, xeberek bibêje. Sebebê wî wekî roja ronî eşkere ye, ew zana ne. Em nizanin bo çî ew zana bûne "cotê mêranî

û jêr ya me " em nezan mane.

Ewela zimanê xwe li miletê xwe, li qencê xwe bi xû xwedî bûne. Em nebûne. Zaroyê wan nava şeş hîvan da xwendin û nivîsandin hîn dibin ê me nava deh salan, du huruf hîn nabe.

Ma qê ew mirov in em ne mirov in? Belê em mirov in, feqet derheq derdê ha da bêxîret û bêhîmet in. Ew xîret û camêrî ku lazim e teelluq bi şêx û meleyê me dike. Şêx û meleyê me ne bo me û xasima ji bo keç û kurê me , ji bo şivan û gavanê me çi fikir dikin, mezinê me ji vê nezaniyê dê me çawan xelas bikin? Hukmê "Telebul ilmî ferîdetun ala kullî muslîmîn we muslîmetun"(hînkirin-hînbûna zanistê ferze li ser hemî jin û mêrên misilmanan) çawan bi cî bînin? Em niha dixwazin ku ji bo zû xwendin û nivîsandin hînê me bikin, xwe ji belayê nezaniyê xelas bikin. Di nav alemê da heyîn û tuneiyê me yek dê bibî.

Ev heqîqeta ha gelek da û nezerê eqtabê dewran Şêx Ebdilqadirê Nehrî, Şêx Ehmed Kakeî û Şêx Mihemed Firsafî, Quddze sirrûn ûl alemê da mueyyen bûye ku ji doza Kurdan bi zimanê Kurdan kitêbê çê kirine.

Hal ew e ku melayê me, feqîte me li pey wan nimûne ew meqsed çak fewitand e îşah Hezretî Seyid Ebdilqadir Efendî xwedê me tabad xu yê mazin teviwad bike heya heşrê navê xwe. Hêviya min her teceddî û bi vê heye. Niha em çavên cewaba melayê Musul, Dîyerbekir, Bitlîs, Ezurûm, Bexdad, Sine, Silêmanî, Kerkûk û Xerpûtê ne. Paş cewaban di nav sê-çar hîvan da xwendin û nivîsandina Kurdan bi çi dê bibî, em dê bêjin .

Ji bo wê şîfrek çend misreê Hacî Favur jî li vir em nivîsin, belku ji wê jî faideyek bigirin û ji xewa giran, nizaniyê şîyar bin.

"Her Kurde le beyn gel millet
Bê behre le xwendinê kitabet
Beka be bi tercimeê zibanî
Esrarê kitêb xelqî zanî
Yekser inima durust û wîrdî
Ta bixunine we herfê Kurdî
Ustend xedin le em siyane
Wek kî ne ziyane xu wî nizane
Mumkin niye der biçî le cenkî
Hetta reqsim û xetê Frengî
Sahibî kitêb û peyam e her kes
Ême binî bûwîne qewmê Çerkes
Ême mumînîn in ne Rûs in
Bo çi kufre zibanî man binûsin
Milet bê kitêb û bê nûs in
Xeyrê Kurdan niye le rivê zemîn
Se qebîle heqîr û bêrûmet in
Kurd û Rûm û Yehûd gumrah in
Rûm û çî çak e îttifaqî heye
Kurde bêxîretî îttifaqî heye
Cengine îre ba wucûd kirin
Herwekî dûm ême der bi der in
Li we aqiltirîn bi sed mensib
Ger xoyan dinêr ne mekteb
Îşteki ..... Kurdistan
Her le Botanewe heta Baban
Em hatiy wan mekteb in bi keser
Kurdekan bar dikin wekû maker
Wa dîyar e heta ke dunya dibî
Kurdekan xaliban dibê û dibî
"ço" çi qedrî heye le naw Kurdan
Xeyrê lêdan û cewin û têhildan."

Modanî X.

XEBAT Û XWENDIN

Îcar jî ji we ra li ser xwendinê du sê gotin bibêjim. Dilê min da ji we ra başbûn du bivê bêjim. Wusa dixwazim ku navê we yê paqij, mêjûwê we yê zelal berî wî tije bûye.

Îro halê me hûn zanin herro hûn dibînin dengê min çiqas derkeve ez dibêm Kurmanca nexebitiyan tişteke nezanin. Ji bo vê ê me wusa belangaz mane.

Îro gelek Kurmanc xwendinê nizanin, nivîsandinê nizanin. Werin li derekê, werin li ser birakî, şixûlê xwe pê ra bikin. Carina destvala dizivirin tên li gund. Gelek car hemû tiştê xwe nastînin. Hinekê wî tînin hinekî wî dimîne. Hîmî nivîsandin, jimar tenê jî nizanin. Evê gunê pir zor e. Bêhişê xwe dijmêrin û mijul in. Carna tevlihev dike. Pir car jî li ber gelek jimarî diheyirin. Wusa dest li ser dilê xwe dinêrin û dixapînin. Heqê xwe tişteki nastînin we nexapînin. Ji bo wî nizanin.

Lê belê ez Kurmancê xwe zanim. Zanim ku dilê wan pir li ser xwendinê heye. Pir dixwazin nivîsandinê bielimîn. Nuha kitêbê ku bikeve destê we hîmî we dîkin. Pêşya ku dikire çavê we û nenivis e. Ewiya tişteki din e. Ewiya tişki xuyanî dide ber çavê we, hûn çî re wîya nizanin. Hûn çî re gotinê wî qehîm nakin?

Ewî jî mirovekî mîna we nivîsandîye. Mirovekî mîna we çêkiriye. Her tişt hev ra bûye. Mezin bûye serê wî tije bûye.

Bi hevalê xwe ra jî dide hûrandin. Îro lawa bûwe dere li eskerî. Mirovekî bûme direcêki hûn dixwazin, ji wî ra kaxizê ku heye ewiyana nivîsandin zane ya nizane.

Kaxizê we digîje li dest lawê we dilê wî honik dibe. Belê nikare bixune. Dibe li cem yekî ra dixune.

Ev hal mîrekî ra, mirovekî ra pir şerm e. Çira mektûba xwe, ez nanivîsînim, cira lawê min tenê naxune.

Mirov vana hev ra bibe çiqas baş e, bizane çiqas rind e. Mirov mirovatiya xwe nas nake. Carekê bixune hêja xu nas bike. Em mirov in. Me gi bo çî em hatine dunyayê. Ewqas mexluqat heye.

Başbûnê wan çî ye? Rabûnê wan çî ye? Ferz e ku em wana bizanin, em wana bixûnin. Sakûlê xwe jî bişînin li mekteba. Em wusa mane bira wan lawê me wusa nemînin.

Gere em bixebitim, pêxemberê me nû mezinê mirov e dibê ku: "Hun xwendinê bixwazin ji dergûşê heyânî mirinê."

Diyarbekirî
Fikrî Necdî

Ji Rojnaweyê Sebîlurreşad Vekirî bûye "Hedîsa şerîf"

"Men esbehe bîlmuslimîne feleyse minhûm" (nota wergêr: Erebiya resen a vê hedîsê ev e : "Men esbehe we lem yehtum bi umuri exîhîil muslimîn feleyse mînhûm" ango "ew kesê bêyi ku haya wî ji rewşa birayê wî yê misilman hebe lê sibe bibe ne ji wan e.

We Kurdiya wê.

Ev hedîsa ha ji alî Muhemed Akif Begê, şairê meşhûrtirîn bi zimanê şîrê hatiye gotin. Em jî ji bo Kurdan tercume dîkin. Eger têda kêmasiyek hebî lê bibûrin.

Hewar û Fîzar Misilmanî

Li ku ye misilmanî! Ji me bûriye heta
merivayî
Eger xelq xapandin e meqsed kes nake
bawerî
Çend misilmanê heqîqî min dî,
Hem le qebrê da ye musilmanî,
Nizanim heye ema xala min di heşrê da ye
Naxwazim bila bisekine di ciyê xwe da
ye ev nawê bêhesab
Nîşanî min bidin mirovek tê hebî,
xûna kal û bav
Eger heye bêjin pariyek însaf bikin
Weha bêxûn û bê xîret bo: bav û
bapîrê we
Herkes ketibû sewdayî ciday û canê xwe
Qet bila bibû wek mushef bê şîrazî
Qet dîtibû misilmanî weha bi ser û
binî
Ji ber çîyan şer zêde kira bira birayî
Dixwarin goştê hev wek gurê çîyayî
Ev erdê me ye li bin pîyan, leşê me ye
li ber san
Ey bêhaya nagirî qene mekin ji dil û can
Eger ji dîn eger ji xîret we hebûya
nesîbek

Ji xaniyan dadiket dêwek ji kes nedihat
dengek
Wextek gûrek ji dûr dî diçerî bi serê
xwe kerek
Gur li pê bela kirin bo û li pê qevdê
giyayek
Ker giya dixwar, gur hat û bela kir
Kar ku tamam bû paş hewar û fîzar kir
Halê me eynî wekî ker û gur e
Eger xîret û mirovatî ev e bila tune be
Dijminê dîn lewtê me girtiye em hêja
li pey xwarine ne
Carek bêjin hêja em le pey mezinî ne
Bê hesab bes e parîk ar bikin
Wextê ariyê bûrî, carek şerm bikin
Rabine ser xwe naqûsê qelandinê li ser
lê danê
Nîvê welat çû ê mayî jî li ser çûnê ye
Rabine piyan bexîtî wekî şêremêran
Ya nexwe le xaniyan rûnin wekî
jinebiyan.

**19 heziran sene
1329**

Modanî X.